

BE-A0513_101714_100329_DUT

Inventaris van het archief van de Sint- Niklaasabdij te Veurne (1153-1795)

Het Rijksarchief in België
Archives de l'État en Belgique
Das Staatsarchiv in Belgien
State Archives in Belgium

This finding aid is written in Dutch.

BESCHRIJVING VAN HET ARCHIEF:	3
Raadpleging en gebruik:	4
Voorwaarden voor de raadpleging:	4
Voorwaarden voor de reproductie:	4
Aanwijzingen voor het gebruik:	4
Geschiedenis van archiefvormer en archief:	5
Archiefvormer:	5
Naam:	5
Geschiedenis:	5
Archief:	8
Geschiedenis:	8
Verwerving:	8
Inhoud en structuur:	10
Inhoud:	10
Taal van de documenten:	11
Ordening:	11
BESCHRIJVING VAN DE SERIES EN ARCHIEFBESTANDDELEN:	13
I. Sint-Niklaasabdij:	13
A. Algemeen:	13
B. Financieel beheer en goederenbeheer:	13
4 - 5 Registers van pachtcontracten. 1543-1573, 1714-1792 (1793):	13
6 - 11 Stukken betreffende verkopen van delen van een hofstede in Sint-Niklaas-Beoosterpoort. 1592-1664:	13
19 - 31 Rekeningen. 1770-1789:	15
C. Relaties met het Sint-Walburgakapittel van Veurne:	16
D. Relaties met het norbertinessenklooster van Veurne:	17
E. Relaties met het cellebroedersklooster van Veurne:	18
II. Instellingen met nauwe banden met de Sint-Niklaasabdij:	19
A. Norbertijnencollege en Sint-Ceciliapriorij van Diksmuide:	19
B. Sint-Niklaasparochie van Veurne:	21
III. Stukken zonder duidelijk verband met bovenvermelde archiefvormers:	23

Beschrijving van het archief:

Naam archiefblok:
Sint-Niklaasabdij Veurne

Periode:
1153-1795

Archiefbloknummer:
BE-A0513.260

Omvang:

- Aantal bestanddelen: 76.00
- Omvang geïndexiseerd: 1.00 m

Archiefbewaarplaats:
Rijksarchief te Brugge

Archiefvormers:
Sint-Niklaasabdij van Veurne, 1120-1796
Norbertijnencollege van Diksmuide, 1629-1753
Sint-Ceciliapriorij van Diksmuide, 1670-1796
Sint-Niklaasparochie van Veurne, 1120-heden

Raadpleging en gebruik

VOORWAARDEN VOOR DE RAADPLEGING

Het archief is openbaar. De raadpleging is vrij.

VOORWAARDEN VOOR DE REPRODUCTIE

Voor de reproductie van archiefstukken gelden de voorwaarden en tarieven van toepassing in het Rijksarchief.

AANWIJZINGEN VOOR HET GEBRUIK

Aangezien het norbertijnencollege en de Sint-Ceciliapriorij van Diksmuide onderworpen waren aan het gezag van de abt van de Sint-Niklaasabdij, spreekt het voor zich dat men ook in de stukken over de abdij zelf (zie de eerste afdeling van deze inventaris) informatie over het college en de priorij kan terugvinden.

Geschiedenis van archiefvormer en archief

ARCHIEFVORMER

NAAM

Sint-Niklaasabdij van Veurne
Norbertijnencollege van Diksmuide
Sint-Ceciliapriorij van Diksmuide
Sint-Niklaasparochie van Veurne

GESCHIEDENIS

De vroegste geschiedenis van de voormalige Sint-Niklaasabdij van Veurne is grotendeels in nevelen gehuld. In 1120 vaardigde Jan van Waasten, bisschop van Terwaan (1099-1130), een oorkonde uit waarin de rechten en de bezittingen van de abdij werden beschreven en bevestigd. Uit deze akte blijkt duidelijk dat er op dat moment al enige tijd een gemeenschap van reguliere kanunniken aanwezig was in Veurne. ¹Tijdens het episcopaat van Milo I (1130-1158/1159) sloot deze gemeenschap zich aan bij de orde van Prémontré. ²In de loop van de twaalfde en de dertiende eeuw verwierf de abt van de Sint-Niklaasabdij het patronaatsrecht over verschillende parochies in en rond Veurne, waardoor hij religieuzen van de abdij als kandidaat-pastors voor de parochies in kwestie mocht voordragen aan de bisschop. ³Daarnaast verkreeg de abdij ook het recht op een deel van de tienden van deze parochies. Hierdoor kwam de Sint-Niklaasabdij echter in conflict met het Sint-Walburgakapittel van Veurne, dat eveneens aanspraak maakte op deze tienden. In 1249 sloten beide religieuze instellingen uiteindelijk een compromis. De Sint-Niklaasabdij stond alle rechten die ze op de tienden van negen parochies meende te hebben af aan het Sint-Walburgakapittel. In ruil hiervoor verkreeg de abdij een prebende in het kapittel. De houder van deze prebende, de zogenaamde "witte kanunnik" (naar het witte ordeklee van de norbertijnen), had echter geen stem in het

1 Volgens Nicolas Huyghebaert en Hervé Aneca werd de abdijsamenleving tussen 1099 en 1120 gesticht: N. HUYGHEBAERT en H. ANECA, Abbaye de Saint-Nicolas à Furnes, in L.-E. HALKIN, R. AUBERT, R. VAN CAENEGEM, G. DESPY en C. WYFFELS, Monasticon belge. Tome III: Flandre occidentale. Troisième volume, Luik, 1974, p. 593. Marc Carnier situeert het ontstaan van de samenleving in de periode 1115-1120: M. CARNIER, De kleur van een klee en tienden. De relatie tussen het Sint-Walburgakapittel en de Sint-Niklaasabdij van Veurne, in *Analecta Praemonstratensia*, 1996, LXXII, p. 114.

2 HUYGHEBAERT en ANECA, Abbaye de Saint-Nicolas, p. 594.

3 De abt mocht in de late middeleeuwen en de vroegmoderne periode uiteindelijk kandidaat-pastors voor twee Veurnse parochies (Sint-Niklaas en Sint-Denijs), de Onze-Lieve-Vrouweparochie van Nieuwpoort en verschillende plattelandsparochies in de kasselrij Veurne (Booitshoeke, Houtem, Oostduinkerke, Pervijze, Ramskapelle, Sint-Joris en Wulpen) voordragen. Zie in dit verband C. DENORME, Parochies, bediend door de Norbertijnen van de St.-Niklaasabdij te Veurne, in Jubileumuitgave Bachten De Kupe 15 jaar, 1974, p. 76-120. Denorme heeft de verwerving van de desbetreffende patronaatsrechten echter niet altijd even correct gedateerd.

kapittel en mocht evenmin de kapittelvergaderingen bijwonen.⁴

De Sint-Niklaasabdij bevond zich aanvankelijk binnen de stedelijke kern van Veurne. In 1170 verhuisde de gemeenschap echter naar een locatie buiten de stadskern. In 1578 werd dit abdijcomplex onder calvinistische druk in opdracht van het stadsbestuur van Veurne afgebroken en verlieten de norbertijnen de stad. Nadat landvoogd Alexander Farnese in 1583 de stad had heroverd en er de katholieke eredienst had hersteld, keerden de gevluchte witheren geleidelijk aan terug naar Veurne. Aangezien hun abdij was afgebroken, vestigden ze zich in hun refugehuis binnen de stadsmuren. De abten Philippus van Damme (1588-1616), Christianus Druve (1616-1636) en Paulus de Gomiécourt (1636-1653) bouwden dit *refugium* gaandeweg uit tot het imposante abdijcomplex dat wordt afgebeeld in het tweede deel van de *Flandria illustrata* (1644) van de leperse kanunnik Antonius Sanderus (1586-1664).⁵ Onder impuls van Druve nam het generaal kapittel van de norbertijnen in 1618 de gasthuizusters van Bethanië, die achtentwintig jaar eerder vanuit hun verwoeste klooster in Wulpen naar Veurne waren gevlucht, op in de orde van Prémontré. Het Veurnse norbertinessenklooster van Sint-Jozef van Bethanië werd uiteindelijk in 1783 door Jozef II afgeschaft.⁶

Tijdens het abbatiaat van de energieke Christianus Druve gingen de Veurnse norbertijnen zich bovendien steeds meer toeleggen op onderwijsactiviteiten. In 1617 kon Druve door middel van een akkoord met de magistraat van de stad en kasselrij Veurne bewerkstelligen dat de organisatie van het Latijns onderwijs in de stad Veurne aan zijn abdijgemeenschap werd toevertrouwd.⁷ Zes jaar later richtte hij in Douai een college op voor ordegenoten die aan de plaatselijke universiteit wensten te studeren.⁸ In 1629 opende Druve op verzoek van de lokale magistraat een Latijnse school in Diksmuide.⁹ Zijn

4 CARNIER, De kleur van een kleed, p. 116-130.

5 Zie onder meer F. BECUWE, Van toevluchtshuis tot abdij. Grondinname en bouwgeschiedenis van de voormalige St.-Niklaasabdij te Veurne in de 17de eeuw, in Handelingen van het Genootschap voor Geschiedenis gesticht onder de benaming "Société d'Emulation" te Brugge, 1989, CXXVI, p. 80; HUYGHEBAERT en ANECA, Abbaye de Saint-Nicolas, p. 594-622 en M. TIMPERMAN en J. VAN ACKER, Een opmerkelijk plan van de stad Veurne uit ca. 1621, in Handelingen van het Genootschap voor Geschiedenis gesticht onder de benaming "Société d'Emulation" te Brugge, 1992, CXXIX, p. 34-41. Een reproductie van de afbeelding in kwestie kan men vinden in J. VANHOUTTE, Veurne, Norbertijnencollege (1617-1713), in J. VANHOUTTE, J. VAN DER EYCKEN, E. PUT en M. D'HOKER, Latijnse scholen in de Zuidelijke Nederlanden (16de-18de eeuw). Repertorium en archiefgids. Vlaanderen en Brussel, Brussel, 2007, p. 688.

6 Aangezien de gasthuizusters van Wulpen onder de geestelijke leiding van de lokale pastoor stonden, die sinds 1135 in principe steeds een religieus van de Sint-Niklaasabdij was, was het evident dat ze na hun vlucht naar Veurne vrij snel contact opnamen met de plaatselijke norbertijnen: G. DALLE, Een opmerkelijke intrede in het klooster der Norbertinessen te Veurne, 1685, in Handelingen van het Genootschap voor Geschiedenis gesticht onder de benaming "Société d'Emulation" te Brugge, 1993, CXXX, p. 35-36 en N. HUYGHEBAERT, Prieuré Saint-Joseph de Béthanie à Furnes, in L.-E. HALKIN, R. AUBERT, R. VAN CAENEGEM, G. DESPY en C. WYFFELS, Monasticon belge. Tome III: Flandre occidentale. Troisième volume, Luik, 1974, p. 645-652.

7 VANHOUTTE, Veurne, Norbertijnencollege (1617-1713), p. 680.

8 J. VAN ACKER en L. VAN ACKER, Meningsverschillen in de Veurnse Sint-Niklaasabdij in de eerste helft van de 17de eeuw, in Biekorf. West-Vlaams Archief voor Geschiedenis, Archeologie, Taal- en Volkskunde, 2016, CXVI, p. 397.

9 J. VANHOUTTE, Diksmuide, Norbertijnencollege (1629-1753), in J. VANHOUTTE, J. VAN DER EYCKEN, E. PUT en M. D'HOKER, Latijnse scholen in de Zuidelijke Nederlanden (16de-18de

opvolger Paulus de Gomiécourt richtte in 1649 een gelijkaardige onderwijsinstelling op in Nieuwpoort.¹⁰

Onder abten Druve en de Gomiécourt bereikte de Sint-Niklaasabdij het hoogtepunt van haar macht en rijkdom. Zo telde de abdijsamenleving in 1646 niet minder dan zevenenvijftig leden (drieënvijftig geprofeste religieuzen en vier novicen), die een groot aantal parochies en verschillende onderwijsinstellingen onder hun hoede hadden.¹¹In de tweede helft van de zeventiende eeuw kwam er echter geleidelijk aan een einde aan deze bloeiperiode. Een afname van het aantal religieuzen en de algemene financieel-economische malaise ten gevolge van de oorlogen die de Zuidelijke Nederlanden in deze periode teisterden, dwongen abt Godefridus de Courtewille (1654-1667) om afstand te doen van het college in Douai en de Latijnse school van Nieuwpoort.¹²De Latijnse scholen van Veurne en Diksmuide bleven voorlopig nog in handen van de Sint-Niklaasabdij. In 1670 werd de Diksmuidse norbertijnsamenleving zelfs tot een volwaardige priorij, gewijd aan Sint-Cecilia, verheven.¹³

Negenentwintig jaar later werd de Sint-Niklaasabdij getroffen door een rampzalige brand, die een groot deel van het gebouwencomplex verwoestte. De heropbouw van het abdijsamenleving zette een zware druk op de financiën van de Veurnse norbertijnen, die al niet bijzonder rooskleurig waren. De Latijnse school van Veurne zou het voornaamste slachtoffer worden van de belabberde financiële toestand van de abdij. Aangezien de subsidies van de magistraat van de stad en kasselrij Veurne niet volstonden om tegelijkertijd de Latijnse school in haar oude glorie te herstellen en de lesgevers te bezoldigen, stelde de magistraat in 1713 voor om het contract voor de uitbating van de school op te zeggen. Abt Milo Abordyn (1694-1723) zag zich, onder druk van een deel van de abdijsamenleving, genoodzaakt om op dit voorstel in te gaan.¹⁴ In de tweede helft van de achttiende eeuw lijkt de Sint-Niklaasabdij een kleine

eeuw). Repertorium en archiefgids. Vlaanderen en Brussel, Brussel, 2007, p. 257.

- 10 J. VANHOUTTE, Nieuwpoort, Norbertijnscollege (1649-tweede helft 17de eeuw), Karmelietencollege (1663-1779) en Stadsschool (1791-1797), in J. VANHOUTTE, J. VAN DER EYCKEN, E. PUT en M. D'HOKER, Latijnse scholen in de Zuidelijke Nederlanden (16de-18de eeuw). Repertorium en archiefgids. Vlaanderen en Brussel, Brussel, 2007, p. 542.
- 11 Rijksarchief Brugge, Sint-Niklaasabdij Veurne, nr. 2: Nomina Abbatis et Religiosorum Professorum S. Nicolai Furnensis superstitum anno 1646. Volgens Jürgen Vanhoutte, die een gelijkaardige lijst van religieuzen uit de "Verzameling De Spot" in het stadsarchief van Veurne heeft geraadpleegd, zou de abdijsamenleving op dat moment zestig leden hebben geteld: VANHOUTTE, Veurne, Norbertijnscollege (1617-1713), p. 686.
- 12 Het college in Douai werd omgevormd tot een kartuizerklooster. De Latijnse school van Nieuwpoort werd overgenomen door de geschoeide karmelieten: VAN ACKER en VAN ACKER, Meningsverschillen, p. 405 en VANHOUTTE, Nieuwpoort, Norbertijnscollege (1649-tweede helft 17de eeuw), p. 543-544.
- 13 N. HUYGHEBAERT, Prieuré de Sainte-Cécile à Dixmude, in L.-E. HALKIN, R. AUBERT, R. VAN CAENEGEM, G. DESPY en C. WYFFELS, Monasticon belge. Tome III: Flandre occidentale. Troisième volume, Luik, 1974, p. 631-632 en VANHOUTTE, Diksmuide, Norbertijnscollege (1629-1753), p. 258.
- 14 Binnen de abdijsamenleving werden al enige tijd principiële bezwaren geuit tegen de onderwijsactiviteiten van de Veurnse norbertijnen, die door sommige leden onverenigbaar werden geacht met de idealen van de orde van Prémontré. De Latijnse school van Veurne werd nog datzelfde jaar overgenomen door de oratorianen: HUYGHEBAERT en ANECA, Abbaye de Saint-Nicolas, p. 624; VAN ACKER en VAN ACKER, Meningsverschillen, p. 398 en 405 en VANHOUTTE, Veurne, Norbertijnscollege (1617-1713), p. 681.

heropleving te hebben gekend. Hoewel de abdij in 1753 afstand had moeten doen van de Latijnse school van Diksmuide¹⁵, nam het aantal norbertijnen geleidelijk aan weer toe. Zo telde de abdijsamenleving in 1763 negenendertig geproefde leden, wat een aanzienlijke vermeerdering was ten opzichte van de vierentwintig religieuzen die vijftig jaar eerder aan de Sint-Niklaasabdij verbonden waren geweest.¹⁶ In 1767 was de financiële toestand van de Veurnse norbertijnen zelfs zodanig verbeterd dat abt Mattheüs van Troyen (1763-1780) plannen maakte voor grootschalige verbouwwerken aan de abdij.¹⁷ De annexatie van de Zuidelijke Nederlanden door het revolutionaire Frankrijk in 1795 zou uiteindelijk de doodsteek voor de abdij betekenen. Op 1 september 1796 werd de Sint-Niklaasabdij, net zoals de meeste andere Zuid-Nederlandse kloosters en abdijen, officieel opgeheven. Hiermee kwam een einde aan meer dan zes eeuwen aanwezigheid van norbertijner kanunniken in Veurne. In 1797 werd het abdijsamenleving als "nationaal goed" verkocht. Het daaropvolgende jaar werd de abdijsamenleving afgebroken.¹⁸

ARCHIEF

GESCHIEDENIS

In de tweede helft van de achttiende eeuw moet de Sint-Niklaasabdij over een vrij omvangrijk en relatief goed geordend archief hebben beschikt.¹⁹ Tijdens de Franse Revolutie raakte het archief van de abdij echter verspreid. Een aanzienlijk deel van de documenten kwam uiteindelijk terecht in het archief van de Onze-Lieve-Vrouwekerk van Houtem, die sinds 1155 door Veurnse norbertijnen werd bediend. Hoogstwaarschijnlijk zijn deze stukken in Houtem beland door toedoen van pastoor Paulus Geysen (1753-1819), een voormalige religieus van de Sint-Niklaasabdij die van 1797 tot 1809 de lokale parochiekerk bediende, of dankzij zijn opvolger Constantinus Eeuwaert (1769-1839), die eveneens aan de Veurnse norbertijnenabdij verbonden was geweest.²⁰

VERWERVING

In 1963 droeg de kerkfabriek van Houtem een groot deel van haar oud archief

15 Deze school werd uiteindelijk overgenomen door de minderbroeders-recollecten. Hoewel de norbertijnen zich volledig terugtrokken uit het Diksmuidse onderwijsveld, bleef de Sint-Ceciliapriorij gewoon voortbestaan: HUYGHEBAERT, Prieuré de Sainte-Cécile, p. 632 en VANHOUTTE, Diksmuide, Norbertijncollege (1629-1753), p. 258-259.

16 HUYGHEBAERT en ANECA, Abbaye de Saint-Nicolas, p. 626 (cijfer voor 1763) en VANHOUTTE, Veurne, Norbertijncollege (1617-1713), p. 681 (cijfer voor 1713).

17 HUYGHEBAERT en ANECA, Abbaye de Saint-Nicolas, p. 626. Zie ook Rijksarchief Brugge, Sint-Niklaasabdij Veurne, nr. 18.

18 BECUWE, Van toevluchtshuis tot abdij, p. 81 en HUYGHEBAERT en ANECA, Abbaye de Saint-Nicolas, p. 627-629.

19 Dit blijkt alleszins uit de inventaris van het abdijsamenleving die in deze periode werd opgesteld: Rijksarchief Brugge, Sint-Niklaasabdij Veurne, nr. 3.

20 Zie in dit verband DENORME, Parochies, p. 100. Hoewel Eeuwaerts professie in 1794 had plaatsgevonden in de abdij van Grimbergen, was hij wel degelijk een kanunnik van de Sint-Niklaasabdij.

over aan het Rijksarchief te Brugge. ²¹Zes jaar later werden nog enkele bijkomende stukken, die in het gemeentehuis van Houtem bewaard werden, overgedragen. ²²Het overgedragen archief bevatte niet alleen stukken over de Onze-Lieve-Vrouweparochie van Houtem, maar ook een groot aantal documenten met betrekking tot de Sint-Niklaasabdij. De stukken betreffende de abdij werden op een bepaald moment uit het kerkarchief verwijderd en ondergebracht in diverse archiefbestanden en verzamelingen. Zo werd er onder meer een afzonderlijke oorkondenverzameling gecreëerd. Een andere reeks oorkonden werd, om redenen die niet geheel duidelijk zijn, toegevoegd aan de verzameling "Kasselrij Veurne. Oorkonden". Een register uit het archief van de abdij werd dan weer volledig onterecht toegevoegd aan het (in omvang zeer beperkte) archief van de Onze-Lieve-Vrouwekerk van Mannekensvere. De overige documenten kwamen terecht in een ongeordende verzameling stukken met betrekking tot de stad en kasselrij Veurne ²³, de verzameling "Oud Kerkarchief" en een ongeordend bestand dat specifiek aan de Sint-Niklaasabdij was gewijd. Op de eerste reeks oorkonden na (zie hieronder), werden al deze stukken opnieuw samengevoegd tot één archiefbestand, dat in deze inventaris wordt beschreven. ²⁴Daarnaast werden ook enkele documenten uit de verzameling "Aanwinsten", die duidelijk deel uitmaken van het archief van de abdij, in dit bestand opgenomen.

21 Rijksarchief Brugge, Centraal dossier kerkfabriek Houtem, overdrachtslijst van 4 mei 1963.

22 Rijksarchief Brugge, Centraal dossier gemeente Houtem, inspectieverslag van 2 juli 1969, en Centraal dossier kerkfabriek Houtem, inspectieverslag van 2 juli 1969.

23 De huidige verzameling "Stad en Kasselrij Veurne".

24 Een achttiende-eeuws register dat in de overdrachtslijst van 1963 wordt omschreven als een "ontvangboek van [de inkomsten uit] renten, bossen, cijnznen, visserijen [en] huizen" heb ik jammer genoeg niet kunnen terugvinden.

Inhoud en structuur

INHOUD

Dit bestand bevat hoofdzakelijk stukken uit de zestiende, de zeventiende en de achttiende eeuw. De documenten in kwestie werden ondergebracht in drie afdelingen. De eerste afdeling bevat stukken die hoogstwaarschijnlijk afkomstig zijn uit het archief van de Sint-Niklaasabdij. De tweede afdeling bevat documenten die vermoedelijk deel uitmaken van de archieven van enkele instellingen die nauwe banden hadden met de abdij. In de derde afdeling werden de stukken zonder duidelijk verband met bovenvermelde archiefvormers ondergebracht. Omwille van de fragmentaire en heterogene aard van het materiaal kon de exacte herkomst (archief van de abdij of archief van een andere instelling) van bepaalde stukken echter niet met volledige zekerheid worden vastgesteld.²⁵

De afdeling over de abdij werd onderverdeeld in vijf rubrieken. De eerste rubriek bevat documenten van algemene aard. In dit onderdeel van de inventaris worden meer bepaald een cartularium²⁶, een necrologium en een inventaris van het archief van de abdij beschreven. In de tweede rubriek werden de stukken ondergebracht die betrekking hebben op het financieel beheer en het goederenbeheer van de abdij, zoals rekeningen, registers van pachtcontracten en een register met kaarten van bezittingen van de Veurnse norbertijnen. De derde rubriek is gewijd aan de relaties tussen de Sint-Niklaasabdij en het Sint-Walburgakapittel van Veurne. De documenten die in dit onderdeel van de inventaris worden beschreven, handelen voornamelijk over de prebende van de abdij in het kapittel. De vierde rubriek bevat stukken over de relaties tussen de abdij en het Veurnse norbertinessenklooster. Het merendeel van deze documenten heeft betrekking op de proost van het klooster, die door de abt van de Sint-Niklaasabdij werd benoemd. Tot slot worden in een laatste rubriek twee akten met betrekking tot de relaties tussen de abdij en het cellebroedersklooster van Veurne beschreven.

De afdeling over enkele instellingen die nauwe banden hadden met de abdij bestaat uit twee rubrieken, die respectievelijk aan het norbertijnencollege en de Sint-Ceciliapriorij van Diksmuide en de Sint-Niklaasparochie van Veurne zijn gewijd. De rubriek over het college en de priorij in Diksmuide bevat voornamelijk stukken betreffende de bezittingen en de financiën van de lokale norbertijnengemeenschap en documenten van gerechtelijke aard. Merkwaardig genoeg lijkt geen enkel van deze stukken rechtstreeks betrekking te hebben op

25 Dit is onder meer het geval voor de stukken betreffende verkopen van delen van een hofstede in Sint-Niklaas-Beoosterpoort die in de rubriek over het financieel beheer en het goederenbeheer van de abdij worden beschreven. Aangezien de Sint-Niklaasabdij vrij veel land bezat in deze parochie, lijkt het aannemelijk dat de documenten in kwestie betrekking hebben op een hofstede die ooit volledig of gedeeltelijk in het bezit van de Veurnse norbertijnen is gekomen. De abdij wordt echter in geen enkel van deze stukken als betrokken partij vermeld.

26 Een aanzienlijk deel van dit cartularium werd, samen met verschillende andere bronnen over de geschiedenis van de abdij, uitgegeven in F. VAN DE PUTTE en C. CARTON, *Chronicon et cartularium abbatiae Sancti Nicolai Furnensis, ordinis Premonstratensis, et chronicon Bethaniae seu domus S. Joseph Furnensis*, Brugge, 1849.

de onderwijsactiviteiten van de Diksmuidse witheren. De rubriek over de Sint-Niklaasparochie van Veurne, die sinds 1120 door religieuzen van de Sint-Niklaasabdij werd bediend, bestaat uit drie archiefbestanddelen.

De derde afdeling is een heterogene verzameling van akten die geen duidelijk verband hebben met de bovenvermelde archiefvormers. Deze stukken zijn afkomstig uit een reeks oorkonden die in 1963 door de kerkfabriek van Houtem aan het Rijksarchief te Brugge werd overgedragen en om onduidelijke redenen in de verzameling "Kasselrij Veurne. Oorkonden" was terechtgekomen (zie hierboven). Hoewel de meeste van deze stukken betrekking hebben op instellingen (zoals diverse gasthuizen), organisaties en individuen uit de stad en de kasselrij Veurne, bevinden er zich in deze afdeling ook enkele documenten die geen enkele band lijken te hebben met de stad en de kasselrij.

TAAL VAN DE DOCUMENTEN

Dit bestand bevat stukken in het Nederlands, het Frans en het Latijn.

ORDENING

De stukken werden per vermoedelijke archiefvormer geordend. Zoals hierboven reeds werd vermeld, worden in deze inventaris achtereenvolgens stukken betreffende de Sint-Niklaasabdij van Veurne, documenten in verband met het norbertijnencollege en de Sint-Ceciliapriorij van Diksmuide, stukken betreffende de Sint-Niklaasparochie van Veurne en documenten zonder duidelijk verband met een van de voorgaande archiefvormers beschreven. De stukken met betrekking tot de abdij werden ondergebracht in thematische rubrieken. Binnen deze rubrieken werd vervolgens voor een chronologische ordening geopteerd. De documenten over het college en de priorij in Diksmuide en de Sint-Niklaasparochie werden - net zoals de stukken zonder duidelijk verband met de Sint-Niklaasabdij of een aan de abdij gerelateerde archiefvormer - louter chronologisch geordend.

Beschrijving van de series en archiefbestanddelen

I. SINT-NIKLAASABDIJ

A. ALGEMEEN

- 1 Cartularium met afschriften van akten uit de periode 1120-1408.
1409. 1 deel
- 2 Necrologium. 1641-1795. 1 deel
- 3 Inventaris van de documenten die zich in het "comptoir" van de
abdij bevinden. [tweede helft 18de eeuw]. 1 deel

B. FINANCIËEL BEHEER EN GOEDERENBEHEER

- Diverse akten betreffende vastgoedtransacties, renten en legaten.
1153-1561. 33 charters

4 - 5 REGISTERS VAN PACHTCONTRACTEN. 1543-1573, 1714-1792
(1793).

- 4 1543-1573. 1 deel
- 5 1714-1792 (1793). 1 deel

6 - 11 STUKKEN BETREFFENDE VERKOPEN VAN DELEN VAN EEN
HOFSTEDE IN SINT-NIKLAAS-BEOOSTERPOORT. 1592-1664.

- 6 Akte, verleden voor de magistraat van de stad en kasselrij Veurne,
van de verkoop van een deel van een hofstede in Sint-Niklaas-
Beoosterpoort door jonkheer Éloy Masin, heer van Coudenburgh,
en zijn echtgenote jonkvrouw Anna vande Coorenhuuse aan
jonkvrouw Joryne de La Tour, en akte, verleden voor dezelfde
magistraat, van de verkoop van dit deel door jonkheer Nicolas
Lucas, heer van Broeucq, en zijn echtgenote jonkvrouw Joryne de
La Tour aan de drie minderjarige kinderen van Jacques Becquaert.
1592, 1600. 2 charters

- 7 Akte, verleden voor de magistraat van de stad en kasselrij Veurne,

van de verkoop van een deel van een hofstede in Sint-Niklaas-Beoosterpoort door Aernoudt Staelen en zijn echtgenote Franschoyse Bekaert aan Jaspar en Jacques Bekaert. 1607.

1 charter

- 8 Akte, verleden voor de magistraat van de stad en kasselrij Veurne, van de verkoop van een deel van een hofstede in Sint-Niklaas-Beoosterpoort door François Staessen en zijn echtgenote Maeyken Limosin aan Margriete Elleboot. 1644.

1 charter

- 9 Akte, verleden voor de magistraat van de stad en kasselrij Veurne, van de verkoop van een deel van een hofstede in Sint-Niklaas-Beoosterpoort door Mahieu van Hille aan Joos van Slype. 1660.

1 charter

- 10 Kwitantie voor de betaling van zestien pond groten Vlaams door Philips Becaert aan Franchois van Hulle (of van Hille) voor de aankoop van een deel van een hofstede in Sint-Niklaas-Beoosterpoort. 1661.

1 stuk

- 11 Akte, verleden voor de magistraat van de stad en kasselrij Veurne, van de verkoop van een deel van een hofstede in Sint-Niklaas-Beoosterpoort door Joos van Slype aan Philips Becaert. 1664.

1 charter

- 12 Afschrift van een legger van de hofstede "Het Klein Moerhof" in Sint-Niklaas-Bewesterpoort. 1633.

1 katern

- 13 Vonnis van de magistraat van het Brugse Vrije waarin bepaald wordt dat het gerechtelijk beslag dat Jan Erreboot heeft laten leggen op een hofstede van de abdij in Schore en Keiem omwille van achterstallige betalingen van een rente bij provisie mag worden voortgezet tot het namptissement van het verschuldigde bedrag en waarin Erreboot verzocht wordt om zijn eis te bewijzen. 1679.

1 katern

- 14 Ontvangboek van de pachten van de hofsteden van de abdij in Beerst, Keiem, Mannekensvere, Schore en Stuivekenskerke. 1724-1793.

1 deel

- 15 Register van door de abdij betaalde renten, pensioenen en missen. 1724-1793.

1 deel

-
16	Uittreksel uit een akte bekrachtigd door de directeur van het erfachtig koninklijk tabellionaat van de stad en de kasselrij Rijsel in 1718 waarin Antoine-Ignace-Joseph du Béron, deken van het Sint-Salvatorkapittel van Harelbeke, onder meer twee renten bezet op de "oude impost" van de stad Ieper en een rente verschuldigd door de Sint-Niklaasabdij aan zijn broer Henri-Ignace du Béron du Rassau schenkt. 1726.	1 stuk
17	Register met kaarten van bezittingen van de abdij. 1754-1756.	1 deel
18	Verzoekschrift van abt Mattheüs van Troyen aan de magistraat van de stad en kasselrij Veurne over verbouwingswerken aan de abdij, met een advies van de burgemeester-landhouder van de commune en een beschikking van de magistraat. 1767.	1 stuk
19	19 - 31 REKENINGEN. 1770-1789.
1770.	1 katern
20	1774.	1 katern
21	1775.	1 katern
22	1776.	1 katern
23	1777.	1 katern
24	1 januari - 30 november 1779.	1 katern
25	1781.	1 katern
26	1782.	1 katern
27	1784.	1 katern
28	1785.	

1 katern

29 1787.

1 katern

30 1788.

1 katern

31 1789.

1 katern

32 Akte, verleden voor de proost en de redenaars van de proosdij van Sint-Donaas in de stad en kasselrij Veurne, van de constitutie van een rente die door Pieter Ghewy en zijn echtgenote Monica Victoria Gryson uit Ramskapelle bij Nieuwpoort betaald dient te worden aan de abdij en de vrome stichting van wijlen jonkheer Jan Destrompes en wijlen Josyne de Doys en bezet is op een deel van een hofstede in Ramskapelle. 1776.

1 deel

33 Staat van door de abdij ontvangen tienden in Stavele en van de uitgaven die naar aanleiding van de ontvangst van deze tienden zijn gedaan. 1783.

1 stuk

34 Akte, verleden voor de magistraat van de stad en kasselrij Veurne, van de constitutie van een rente die door Joannes Norbertus David, brouwer in Eggewaartskapelle, betaald moet worden aan de abdij en bezet is op een stuk weide in Eggewaartskapelle. 1783.

1 katern

35 Verzoekschrift waarin enkele religieuzen van de abdij een vraag om bijstand richten aan abt Godefridus Rycx. 1793.

1 stuk

36 Verslag van een bezoek van de inspecteur van de nationale domeinen van West-Vlaanderen aan de abdij in uitvoering van een besluit van de volksvertegenwoordigers bij de legers van het Noorden en van Samber en Maas over het sekwester op de goederen van religieuze huizen en corporaties. 1795.

1 stuk

37 *C. RELATIES MET HET SINT-WALBURGAKAPITTEL VAN VEURNE*
Register met (afschriften van) akten over de prebende van de abdij in het Sint-Walburgakapittel. 1641-1747.

1 deel

-
- 38 Akte van de benoeming van Norbertus Blaeuvoet, kanunnik in het Sint-Walburgakapittel, tot koster van de Sint-Denijsparochie van Veurne. 1731.
1 stuk
- 39 Stukken betreffende een geschil tussen de abdij en het Sint-Walburgakapittel over de aanspraken die de abdij en de houder van haar prebende maken op de kanunnikenhuizen van het kapittel. 1789, z.d.
1 omslag
- *D. RELATIES MET HET NORBERTINESSENKLOOSTER VAN VEURNE*
Akte, verleden voor de magistraat van de stad en kasselrij Veurne, waarin jonkheer Thomaes Obert en zijn echtgenote Marie van Uuttenhove twee stukken land in Sint-Niklaas-Bewesterpoort overdragen aan Bernaerdt Blaeuvoet ten behoeve van Jan Bauters in ruil voor een rente, aangevuld met latere aantekeningen over deze rente. 1660, 1664-1665.
1 katern
- Akte, verleden voor de magistraat van Diksmuide, waarin Vinchent Donche, voogd van de minderjarige wezen van wijlen Elisabeth Morel, een volmacht geeft aan Joannes Morel, proost van het norbertinessenklooster van Veurne, om de gronden van de wezen in Leisele en Pervijze te beheren. 1668.
1 stuk
- 40 Verklaring van abt Judocus de Brauwere waarin hij de prioeres van het norbertinessenklooster van Veurne toelating geeft om bijstand te vragen aan andere abten van de orde van Prémontré. 1672.
1 stuk
- 41 Stukken betreffende renten die betaald moeten worden aan de vrome stichting van wijlen Josyne de Doys. 1775-1795.
1 omslag
- Akte, verleden voor de proost en de redenaars van de proosdij van Sint-Donaas in de stad en kasselrij Veurne, van de constitutie van een rente die door Pieter Ghewy en zijn echtgenote Monica Victoria Gryson uit Ramskapelle bij Nieuwpoort betaald dient te worden aan de abdij en de vrome stichting van wijlen jonkheer Jan Destrompes en wijlen Josyne de Doys en bezet is op een deel van een hofstede in Ramskapelle. 1776.
1 deel
- 42 Akte van de benoeming van Marcus Spyns tot proost van het norbertinessenklooster van Veurne. 1782.

1 stuk

43

Beschikking van de bisschop van leper over de verblijfplaatsen, de goederen, de kledij en de biechtvaders van de religieuzen van het afgeschafte norbertinessenklooster van Veurne. 1783.

1 stuk

E. RELATIES MET HET CELLEBROEDERSKLOOSTER VAN VEURNE

Akten betreffende een akkoord tussen de cellebroeders van Veurne en abt Walterus Oleris als patroon van de Sint-Denijsparochie van Veurne over de relaties tussen het cellebroedersklooster en de parochie. 1488.

2 charters

II. INSTELLINGEN MET NAUWE BANDEN MET DE SINT-NIKLAASABDIJ

A. NORBERTIJNENCOLLEGE EN SINT-CECILIAPRIORIJ VAN DIKSMUIDE

- 44 Rechtsgeleerde adviezen, verleend naar aanleiding van een beschikking van de centrale regering in Brussel op een verzoekschrift van de magistraat van Diksmuide uit 1645, over de vraag of reguliere geestelijken verplicht kunnen worden om onderdak te verlenen aan militairen. 1646.
2 stukken
- 45 Stukken betreffende een rente van Pieter (Milo) Frutier aan de Sint-Niklaasabdij, die door abt Paulus de Gomiécourt aan het Diksmuidse norbertijnencollege is geschonken en bezet is op een deel van een hofstede in Pitgam. 1647-1648, z.d.
1 omslag
- 46 Akte, verleden voor de magistraat van de stad en kasselrij Veurne, waarin de voogden van de wezen van Cornelis Verbeke een deel van een hofstede in Sint-Niklaas-Bewesterpoort overdragen aan Philips Abeels en dit land vervolgens terugkrijgen in ruil voor een rente, en akte, verleden voor dezelfde magistraat, van de verkoop van deze rente door Margriete Letten namens haar echtgenoot Jaecques Abeels aan Jan Baptiste Bauters. 1650, 1667.
1 charter en 1 katern
- 47 Akte, verleden voor de magistraat van de stad en kasselrij Veurne, waarin jonkheer Thomaes Obert en zijn echtgenote Marie van Uuttenhove twee stukken land in Sint-Niklaas-Bewesterpoort overdragen aan Bernaerdt Blaeuvoet ten behoeve van Jan Bauters in ruil voor een rente, aangevuld met latere aantekeningen over deze rente. 1660, 1664-1665.
1 katern
- 48 Stukken betreffende een proces voor de magistraat van het Brugse Vrije van Fredericus Swaene, "president" van het Diksmuidse norbertijnencollege, tegen Guilliams Poot uit Ieper inzake een verzoek van Swaene om uit de onverdeeldheid van een in gemeenschap gehouden hofstede in Esen te treden. 1667, 1669.
1 omslag
- 49 Akte, verleden voor de magistraat van Diksmuide, waarin Vinchent Donche, voogd van de minderjarige wezen van wijlen Elisabeth Morel, een volmacht geeft aan Joannes Morel, proost van het norbertinessenklooster van Veurne, om de gronden van de wezen in Leisele en Pervijze te beheren. 1668.
1 stuk

-
- 50 Akte, verleden voor de magistraat van Diksmuide, van de constitutie van een rente die door Jan Lombaert en zijn echtgenote Louyse de Smicht betaald moet worden aan de gouverneurs van de gemene armen van Diksmuide en bezet is op een deel van een woning in deze stad, aangevuld met aantekeningen over de aflossing van deze rente. 1668, 1752.
1 katern
- 51 Procedurestuk met betrekking tot een proces voor de magistraat van Diksmuide van Fredericus Swaene tegen de weduwe van Pieter Genellis inzake achterstallige betalingen van een rente. 1669.
1 stuk
- 52 Akten betreffende een rente, geconstitueerd voor de magistraat van het Brugse Vrije, die door Joos Mestdagh en zijn echtgenote Elisabeth de Witte uit Wilskerke betaald moet worden aan Jaecques (de) Morez uit Diksmuide en bezet is op de helft van een korenwindmolen, een huis en een erf in Wilskerke, aangevuld met aantekeningen over de verkoop van deze rente door Jaecques (de) Morez en Marij de Vos aan de Sint-Ceciliapriorij. 1674, 1677.
1 deel
- 53 Akte van de vereffening van pachtsommen en onkosten verbonden aan een deel van een hofstede in Pitgam tussen Maerten Griboval en Andreas Elynck, prior van de Sint-Ceciliapriorij. 1698.
1 katern
- 54 Stukken betreffende de processen voor de Raad van Vlaanderen van Pieter Bekaert, advocaat in Brugge, namens de terminarissen van de leperse predikheren in Diksmuide tegen Hermanus Josephus Le Roux, prior van de Sint-Ceciliapriorij, over het eigendom van een erf in Diksmuide en werken aan een scheidingsmuur. 1713-1715.
1 pak
- 55 Akte, verleden voor de magistraat van Diksmuide, van de verkoop van een woning door Pieter vande Walle aan Thomas vande Maele en van de constitutie van een rente, bezet op deze woning, die betaald moet worden aan de Sint-Ceciliapriorij, en akte, verleden voor dezelfde magistraat, van de verkoop bij decreet van de woning aan Fredericus Codron, prior van de Sint-Ceciliapriorij. 1737, 1753.
1 deel en 1 katern
- 56 Afschrift van de akte van de openbare verkoop van verschillende woningen en een deel van een woning in Diksmuide door Fredericus Codron, prior van de Sint-Ceciliapriorij, uit 1751. 1752.
1 katern
- 57 Stukken betreffende de verkoop van een stuk land in

Eggewaartskapelle dat door de Sint-Ceciliapriorij in leen wordt gehouden van het leenhof van Coudenburgh. 1757.

1 omslag

- 58 Akte van de verpachting van een stuk land in Sint-Niklaas-Bewesterpoort door Fredericus Codron, prior van de Sint-Ceciliapriorij, aan Norbertus vanden Bussche. 1763.

1 stuk

- 59 Staat van de uitgaven gedaan naar aanleiding van werken aan een hofstede in Sint-Niklaas-Bewesterpoort, toebehorend aan de Sint-Ceciliapriorij en de dis van de Sint-Niklaasparochie van Veurne, met aantekeningen over de verdeling en de vereffening van deze kosten tussen beide eigenaars. 1765.

1 stuk

- 60 Resolutie van de pastoor en de directeurs van de dis van de Sint-Niklaasparochie van Veurne en Fredericus Codron, prior van de Sint-Ceciliapriorij, over de verpachting van een hofstede in Sint-Niklaas-Bewesterpoort. 1769.

1 stuk

- 61 Stukken betreffende een geschil tussen prior Fredericus Codron en de bisschop van Ieper over de visitatie van de kapel van de Sint-Ceciliapriorij. (1769) 1770.

1 omslag

- 62 Rekening van de Sint-Ceciliapriorij voor de periode 31 december 1782 - 31 december 1783. 1782-1783.

1 katern

B. SINT-NIKLAASPAROCHIE VAN VEURNE

- 63 Aantekeningen over doodschulden aan de broederschap van het Heilig Sacrament en missen die nog gecelebreerd dienen te worden. 1691-1692.

1 stuk

- 64 Verslag van een vergadering van de pastoor van de Sint-Niklaasparochie, de directeurs van de geünieerde kerk van Sint-Niklaas en Sint-Denijs en de leden van de broederschap van het Allerheiligste Sacrament van het Altaar over het herstel van de devotie van het Allerheiligste Sacrament van het Altaar in haar oude luister. 1751.

1 katern

- 65 Stukken betreffende een proces voor de magistraat van de stad en kasselrij Veurne van Evermodus Noël, pastoor van de Sint-

Niklaasparochie, en de kapelaan en de suppoosten van de Sint-Niklaaskerk tegen Pieter Eecke, waard van de herberg "De Drie Koningen" in Veurne, over achterstallige betalingen van een rente die bezet is op deze herberg. 1781-1783.

1 pak

III. STUKKEN ZONDER DUIDELIJK VERBAND MET BOVENVERMELDE ARCHIEFVORMERS

- 66 Akte, verleden voor de magistraat van Veurne-Ambacht, van de constitutie van een rente die door Phelips Vastenavent betaald moet worden aan het Sint-Jansgasthuis van Veurne en bezet is op land in Sint-Rijkers. 1502.
1 charter
- 67 Akte, verleden voor de magistraat van Veurne-Ambacht, waarin Jacop Conync en zijn echtgenote land in Eggewaartskapelle overdragen aan het Gavegasthuis van Veurne en dit land vervolgens terugkrijgen in ruil voor een rente. 1517.
1 charter
- 68 Akte waarin de magistraat van Veurne de fusie van de rederijderskamers "Arm in de Beurs" en "De Barbaristen van Zinnen Jong" bekrachtigt. 1531.
1 charter
- 69 Akte, verleden voor de meier en de schepenen van Kemzeke, van de verkoop van een stuk land in Stekene door Pieter Aertsone aan Vyntsant de Kock waarbij de koper naast de koopsom een rente dient te betalen aan de verkoper, aangevuld met een aantekening over de verkoop van deze rente door Adriaen Laeckman aan Pieter Calle. 1531, 1539.
1 charter
- 70 Akte waarin een dienaar van Veurne-Ambacht verklaart dat hij Kaerle Lyssens gedagvaard heeft voor de eerstvolgende zitting van de Zuidvierschaar in Lampernisse in het kader van een proces tegen de ontvanger van het Sint-Jansgasthuis van Veurne over achterstallige betalingen van een rente. 1585.
1 stuk
- 71 Akte, verleden voor de magistraat van de stad en kasselrij Veurne, waarin 1) Jan Verstraete en zijn echtgenote Mayke een rente, bezet op een hofstede in Adinkerke en een woning in Veurne, constitueren ten behoeve van het gasthuis binnen de stad Veurne, 2) Jan Verstraete en zijn echtgenote Mayke twee renten, respectievelijk bezet op een hofstede in Beoosterpoort en een stuk land in Eggewaartskapelle, schenken aan het gasthuis en 3) Jan Verstraete een derde van zijn bezittingen aan het gasthuis belooft te schenken indien hij zonder wettelijke erfgenaam zou komen te overlijden, dit alles op voorwaarde dat beide echtelieden voor de rest van hun leven in het gasthuis mogen wonen. 1591.
1 charter

-
- 72 Fragment van een niet nader identificeerbare akte. [16de eeuw].
1 charter
- 73 Akte, verleden voor de magistraat van de stad en kasselrij Veurne, waarin Anthuenis Jacobssuene en zijn echtgenote Bettgen Stasen een deel van een woning in Veurne overdragen aan het Gavegasthuis van Veurne en dit deel vervolgens terugkrijgen in ruil voor een rente. 1608.
1 charter
- 74 Akte van de constitutie van een rente die door de magistraat van de stad en kasselrij Veurne betaald dient te worden aan Marye van Liebecke als interest op een lening die ze aan de magistraat heeft verstrekt ter financiering van het aandeel van de stad en kasselrij in de kosten verbonden aan de aanleg van het kanaal tussen Plassendale en Duinkerke. 1641.
1 charter
- 75 Akte waarin koning Lodewijk XIV op verzoek van de ontvanger van het Sint-Jansgasthuis van Veurne verklaart dat Alexandre de Salmon, baljuw van de proosdij van Sint-Donaas in de stad en kasselrij Veurne, met alle mogelijke gerechtelijke middelen verplicht dient te worden tot de betaling van een zekere som geld. 1691.
1 charter
- 76 Akte, verleden voor de wet van de heerlijkheid en het ambacht "Het Houtse", van de verkoop van een stuk bos in Aatrijke, gelegen onder de heerlijkheid "Het Nieuwe in Loppem", door Jan Verplancke en zijn echtgenote Anna Loghe uit Zedelgem aan Catharina Verbiest uit Brugge. 1723.
1 deel